

Không hi m tình tri k trong đ i; tìm b n trăm năm thành tri k khó h n nhi u. Khó nh t, hi m nh t là quan h Quân-Th n thành tri k

Sinh th i nhà văn Nguy n Hi n Lê có nhi u b n, ph n đa là b n văn ch ng, nh ng b n tri k thì ch có ba ngườ i. Trong h i ký ông k r ng:”Tr c h t tôi k ba b n thân: Đông H , H Chu. Gi n Chi. Đông H , Gi n Chi l n h n tôi ngườ i năm tu i, ngườ i sáu tu i.H Chu nh h n tôi m oi tu i. Đông H là ngườ i Nam(sinh tr ng Hà Tiên) nh ng t gia phong đ n giáo d c, bút pháp đ u gi ng m t nhà Nho đ t B c, còn H Chu, Gi n Chi đ u là ngườ i Bắc. C ba b n đó đ u bi t ch Hán, đ u gi đ c ít nhi u phong cách nhà Nho.B n anh em tôi giao du v i nhau, tình “đ m nh c th y” tuy th m thi t mà không v n v , n ào.M i quen thì ch kính nhau thôi, l n l n càng hi u nhau thì càng quý m n nhau h n, m c đ u có khi vài tháng m i i thăm nhau m t l n. G p nhau chúng tôi nói chuy n văn th nhi u nh t, r t ít khi t m s v chuy n riêng. Mỗi ngườ i có m t l i s ng riêng, nh ng s thích riêng, nh ng chúng tôi tôn tr ng nh ng cái đó c a nhau. N u th y th t c n ph i khuyên nhau m t l i thì ch nói ph t qua, mà n u b n không đ ng ý v i mình thì thôi. Tôi nghĩ: Mi n thành th c v i nhau và gi đ c t cách là đ ...” Ti p đó ông k tính cách t ng ngườ i, t lòng thân kính c a mình đ i v i b n nh đ t t ng nh Đông H (qua đ i 25.3.1969 th 63 tu i) ông đã vi t năm bài: Khóc bác Đông H (Bách Khoa s 1.4.69);Thi s Đông H và nhà Ngô(Tin Văn 1969);T a c Viên thi tho i(1969) ;H n Đ i Vi t gi ng Hàn Thuyên(1970); H M c và h Lâm(1971)...

Ch&ng y bài viết đ& th&y ông tr&ng b&n đ&n đ&ng nào! Nguyễn Hi&n Lê viết v& m&i t&ng giao gi&a hai ng&i: "Ông cho tôi là tri kỷ của ông khi tôi b&o ông có truy&n th&ng nhà Nho, ch& thích đ&y h&c (lúc đó ông đ&y ở Văn khoa Sài Gòn), truy&n lòng yêu ti&ng Việt cho nh&ng thanh niên tu&n tú; tôi cũng nh&n ông là tri kỷ của tôi khi ông nghe tin đ&n ng&i ta m&i đ&y Đ&i h&c văn khoa Sài Gòn, v&i vàng sánh s&m t& trong Gia Đ&nh l&i đ&ng K& Đ&ng đ& khuyên tôi đ&ng nh&n vì m&t thì gi& l&m, "thì gi& của bác quý h&n tôi nhi&u...". Ghi nh&n tài năng của bạn, ông viết: "Đông Hồ th&t là m&t ngh& sĩ t& tính tình, l&i s&ng t&i tài năng: th& văn ch&i chu&t trang nhã, bóng b&y, phong l&u nh&ng ít c&m; ch& Hán nét t& i nh& múa, v& mai thì tôi ch&c & n&c mình không có ai h&n. Ông tr&ng tr&o, nh&, th&p, nho nhã, v& h&i y&u đ&oi, đúng là m&t th& sinh th&i c&". Th&t là m&t b&c chân dung sinh đ&ng hi&m th&y. Cũng trong H&i Ký ông viết v& Hồ Chu "Đông Hồ m&t năm 1969 thì b&n năm sau Hồ Chu m&t m&i 60 tu&i. Đ&c tin tôi cũng xúc đ&ng viết ngay m&t bài k& cu&c đ&i, s& nghi&p văn th& của ông. Bài đó đăng trên Bách Khoa, ng&n mà đ&y đ&, các b&n vẫn cho là c&m đ&ng Ông(HC) làm th& ít mà hay, viết kĩ, điều luy&n theo m&t l&i riêng... và cũng thích đ&y h&c. Đ&c b&n bè, h&c trò đ&u m&n, tính tình hi&n l&ng, thành th&c , nhã. Đông Hồ là m&t ngh& sĩ phong l&u theo l&i c&; Hồ Chu cũng là m&t ngh& sĩ l&i c& nh&ng bình dân h&n, ki&u m&t ông đ& thích u&ng trà, đánh t& tôm, ch&i non b&, tr&ng cây, nuôi chim, gà.

Ông giúp t&i r&t nhi&u trong năm đ&u tôi l&p nhà xu&t b&n, cùng v&i tôi đi giao sách, thu ti&n; các ti&m sách ở Sài Gòn th&i 1954-1955 đ&u đ& ý đ&n chúng tôi, h& th&y chi&c xe máy ch&y đ&u s&n đen hi&u Peugeot do Hồ Chu lái thì th& nào cũng có toi ngồi đ&ng sau. Ông cùng tôi s&a b&n v& cu&n đ&u b& Đ&i c&ng văn h&c ở Trung Qu&c,.. Chúng tôi không có kinh nghi&m, giao tr&n cho m&t nhà báo, h& s&p ch& Hán sai be bét, chúng tôi g&n nh& sắp l&i h&t cho h&.... "Trong h&i ký Nguyễn Hi&n Lê dành cho ng&i bạn th& ba(Gi&n Chi) nhi&u trang viết nh&t, cũng là nhân v&t chính của t&p luy&n này. Gi&n Chi qua đ&i năm 2005 sau Đông Hồ 36 năm, h&ng tr&n tu&i tr&i-bách niên-(*), có l& ông là nhà văn hi&n đ&i Việt Nam s&ng th& nh&t. Tác gi& H&i ký b&c b&ch: "Tôi t& xét không ph&i là một ngh& sĩ, không có m&t chút ngh& sĩ tính nào c&, mà ba b&n thân của tôi đ&u là ngh& sĩ. Ông Gi&n Chi Nguyễn H& Văn là m&t ngh& sĩ nh&ng m&i h&n Đông Hồ và Hồ Chu. Ông h&n tôi sáu tu&i, h&n Đông Hồ m&t tu&i, tôi coi c& hai nh& anh". Khác v&i ba ông –có vóc đ&ng th& sinh, m&nh mai, nho nhã...-thì..."Tôi quen ông (GC) do ông Đông Xuyên d&t vào l&i m&t bu&i sáng mùa đông năm 1958. To l&n, h&t tóc ng&n, ông có v& hiên ngang, không ra m&t thi sĩ. Tính tình t& nhiên, th&ng th&n, đ& thân m&t, ăn nói nhã nh&n..."Vê g&c quê, h&c v&n của Gi&n Chi, Nguyễn Hi&n Lê cho hay: ông sinh năm 1905 ở làng Hồ Yên Quyết (t&c g&i làng Cót). M&t làng n&i ti&ng là làng văn v&t trong t&nh Hà Đông. Trình đ& ch& Hán: 15 tu&i đ&u khóa sinh (lúc này đã b& thi h&ng); tân h&c đ&u b&ng Cao đ&ng ti&u h&c Pháp Việt h&ng bình. Tr&c c& lúc đi c& vào Nam Việt 1954, ông đã tr&i qua nhi&u ngh& ; làm viên ch&c ở Bộ đ&i n- cũng vì tính c&ng tr&c, c&p trên không &a ph&i đ&i đi xa lên t&n Lai châu. Ông t&ng theo Việt Nam Qu&c Dân đ&ng, nh&ng năm 1945 vì yêu n&c, ghét Tây nên cũng giúp Việt Minh. Sau cách m&ng tháng tám ông kh&ng khái t&ng h&t ru&ng cho cách m&ng. l&i b& ti&n rèn khí gi&i giúp anh em đoàn th&. Nh&ng năm kháng chi&n, &ng ra b&ng, lên mi&n th&ng du ki&m ăn b&ng ngh& xe gai, buôn n&a và ch&n v&t, t&ng đêm đã ph&i ng& bãi tha ma, s&ng cu&c đ&i nay đây mai đó:

Vô đ nh

Ta i ra đi... đ i lang thang,
Nh ng ngày vô đ nh b c tha h ng;
Thuy n bay đ c m c m trắng Cót
Bãi ng tha ma hút thu c M ng,
N c c , v t tan, tr i đ bão!
Bóng chi u , ng a thép núi chia c ng
T nh say hoa khói, c i m a gió.
Ng nh i phù sinh ch c n a đ ng!

Năm 1954 ông h i c v Hà N i, r i th y chính sách ru ng đ t không n, th y b n cũ tr m t
v i ông, t ông, không còn chút tình ng i gì c , ông ph i b quê h ng, trôi n i trên đ ng theo
dòng di c vĩ đ i vô Nam.

Trên đ ng bay vào Nam

“Tâm t b t năng ngôn,
Tr ng trung xa luân chuy n”
(C thi)

Tr i m y thu làm khách b n ph ng
Thu nay lia x i lên đ ng
Bi n leo tr i th m muôn làn bi c,
Cát gi i c n xa m t s c vàng.
Cu c s ng đã đành khinh gió b i.
Lòng ng i ai ch ng có quê h ng!
“C t ng t gi c hoàng hôn xu ng,
Mây tr ng t i b i, núi ng n ngang.

Riêng cuộc tạo ngộ tình duyên giữa hai người:

” Nhờ cuộc di cư đó mà tôi được gặp ông. Hồi đó tôi đã được tiếp xúc với Cô được gặp mặt sự truy nã người của L. Tấn, ông tuy nhiên rời đi, nhà Châu Á xuất bản Hà Nội 1954. Bị t v n Hán t c a ông, nh t là b ch tho i, h n tôi nh u, tôi đ ngh v i ông cùng vi t b Đ i c ng Tri t H c Trung Quốc, ông nh n l i, và chúng tôi h p tác v i nhau về c h c Trung Qu c cho t i ngày gi i phóng. S h p tác đó r t vui và có l i cho c hai. Nh có ông, tôi m i m nh b o ti n vào khu v c đó, và nh tôi thúc đ y, t đó ông m i sáng tác m nh...Chúng tôi nh n đ nh gi ng nhau (trong h p tác biên kh o), bi t ch m c ý ki n c a nhau và cùng có l ng tâm nh nhau. Tôi nghĩ n u không g p ông thì công vi c nghiên c u cu tôi đã theo m t h ng khác, và không h p tác v i ông thì tôi không th h p tác v i ng i nào khác trong ngành c h c Trung Qu c; còn ông cũng nh n r ng tr c khi g p tôi ông không có ý b c vào khu v c đó. Th t là m t duyên t n đ nh, có l ch a h th y trong văn h c s n c nhà t đ u th k đ n nay.

Ông cho tôi là bạn tri kỷ của ông, có l n g i cho tôi hai câu này:

Nh đầu thu y “xào” Trung tri t
Đâu ch th i x a m i Thúc- Nha.

Tôi cũng coi ông là bạn tri kỷ, khi có ng i bàn v i ông gi i thi u v Gi i tuyên đ ng s nghi p, ông g t đi:” Bác y không ch u đầu; đ ng gi i thi u”(**)

Tr c đó chúng tôi đã t ch i Gi i th ng văn ch ng toàn qu c v b Đ i c ng Tri t h c Trung Qu c”

Còn ngh sĩ tính và thi tài của Gi n Chi, Hồi ký vi t”(Ông) tính tình hào hoa, phong nhã, thích hoa, r u. nh c. Ch khi nào th t h ng ông m i làm th . Th ông có gi ng l ng m n c a th i đó, nh ng không s t m t mà hào hùng. Th ông tôi thích h n th Đông H , Đông Xuyên, Quách Tấn, vì có nh u th (c m i l n cũ), nh u gi ng, đ a s là c m khái, khi thì bu n ê, khi thì tr m hùng, l i có lúc thanh thoát. Th nh tho ng có hình nh m i và th nh tho ng cũng dùng

đi n c u kì. M i giai đ o n, m i bi n c l n trong đ i ông đ u đ c ph n ánh trong t p “T c Lòng”- tập th ghi l i tâm t c a ông t tr t i già”

2. C lai Thánh hi n giai t ch m ch

□ □ □ □ □ □

Duy h u m gi l u k danh.

□ □ □ □ □ □

(Lý B ch)

X a nay Thánh hi n đ u b t ti ng

Ch b n b m r u còn l u danh

(Kh ng H u D ng đ ch)

C Nguyễn Hiên Lê ch nói c Gi n Chi thích hoa, r u, nh c, nh ng đ c T c Lòng ta th y không ít trang th m đ m nh ng đ t r u: lúc thì bi ai, lúc thì chí hào hùng, lúc thì hoài ni m...thi qu Gi n Chi là ng i hay r u...Th nào là hay? Trong ki t tác “Truy n Ki u”, Nguyễn Du dùng ti ng hay 8 l n (các câu 243,545,743, 1207,1222,1533, 1961,2673) nh ng cũng ch v i hai nghĩa:

-T t, đ p nh ti ng hay trong câu 545:

Gìn vàng gi ng c cho hay

Cho đành lòng k chân mây cu i tr i

-Bi t, nh n bi t, hi u bi t, sành, th o vi c: nh ti ng hay trong câu 743;

Trông ra ng n c lá cây

Th y hiu hiu gió thì hay ch v .

Hi u bi t v r u, sành r u. th o vi c chén t c, chén thù là hay r u đ y. Và không gì thú v h n là chúng ta tr c ti p đ c nh ng bài th c a Thi Ông Gi n Chi vi t v r u. T c Lòng là t p th duy nh t c a Gi n Chi. Trên 80 bài (v a sáng tác, v a d ch th ch Hán), là t p ghi i tâm t c a tác gi t lúc tr t i tu i v n n iên. Có đ n 7 bài th nói đ n R u. trong Tâc lòng xin trình ra đây.

Đêm Xuân Hoa R u nh c
(Cùng T ng Huy n)

M t bu ng xuân m, tình xuân m i
V i tách v i đ y, đóa tuy t lê
R u th m u ng cho lòng th m i
Màu xanh đón y m ng xanh v
Mua vui ngày v n khôn cùng b n
Th m ý đêm lành s n đ y huê
U ng n a mình i, nào uống n a
Nh p đàn đang chuy n ý đê mê.
1939

Chén r u t ng bi t
(Gi Đ.M.H)
R u x a men b t n ng r i,
G p nhau xin hãy r n ng i cho say
Ti c đ i m i m y năm nay
Ng t bùi đã l , đ ng cay ng i gì.
U ng đi nào! B n u ng đi!
T vui chuy n cũ k chi nảo nùng
L x a h u ráo khăn h ng,
Ti ng ca tu i tr cỏi lòng b t vang...
Duyên x a đã đ t t v ng,
Tình x a đ ng g i v t th ng ch a hàn
H p hoan vài kh c truy hoan,
Viêc ngoài chén r u, thôi bàn n a chi?
Uống di nào, B n u ng đi,
Lênh đênh ngày tr ng m y khi sum v y
U ng cho lòng m đê m nay,
T nh sông su t ki p thà say m t gi ,

Có đôi trong cõi mß hß,
Hßa khuß Dß vßng, bßt ngß Tßng lai
Thßi gian hßa cß bßt dßi,
Khßng gian hßa rßt trong vßi tßc li.
Ußng đi, nßo, bßn ußng đi...
Chßp chßn cß đß mß đßt trßi...
Qußn ta qußn bßng cß ngßi,
Ußng đi bßn hßi chßn mßi rßo chßa?
Tißng gßa vß nßt trßi mß,
Đßm tàn đß rß trong tß lißu hß;
Sao mai giß đß thßi mß
Con đßng đßi ngß bßy giß đßi ta...
(1939, bên hß Hoàn Kßm).
Nßi rßu

Tißc thßng là kißp con ngßi
ĐÓI tình ĐÓI nghĩa là đßi thi nhân!
Ngày qua thßng lßi bao lßn,
Toan yêu đßnh phß, mong gßn lßi xa!
Đßm nay trßng dßi ánh ngßa,
Đßi mß sßng đßa cßc đß gißa đßng thu,
Nhßp sßu cßi đß bußng thßa

Cây ngßn tranh, phßm tßng tßng i chßng
Sßn đßm, sßn cßnh, sßn lßng,
Nßi trôi bußn lßm, tßc phßng vui đß
Nßi tình ai trßch mßnh sßi?
Cßu tßnh tình, vßn tßng tßng i đß hßng
Ußng đi cho Mßng lßn hßng
Ngßm đß cho đß lßnh lßng tß thu
Nßa mai bßn vßng, trßng lu,
Ngßn vßng ai bán mà mua trßn cßi?
Ngßn xßa kia đß mßy ngßi?
Vßi nhau” hßnh lßc cßp thßi” là ta.
Tßm đßng lß tßng tßng i bà
Ngß hß hßng đßy đß gißa mußa yßu!
Bßn i Bßc đßu cßn kißu,
Thß êm, men đßng mß, trßng nhißu, ußng đßi!
Nßi tình ai trßch mßnh sßi?
Cßu tßnh tình, vßn tßng tßng i vßn hßo.
Cßng Chu Thßng Nhß Sßn

Trung Thu 1942.

Bè Say B n Vàng

Dòng đ i(\$) khôn đ i làm sông r u,
B ng gi c quan hà i mu n say
Trôi n i đây th a duyên sóng gió
Đ c ngang ai v chuy n râu m ày?
Vành xuân trắng v n a b l
Gi t b c s u không nh t i nay,
Lái s n Duyên Em thuy n s n M ng
Bè ta ch đ b n Đêm Ngày'.
Bén vàng (Hoàng L u- Ba Thá) 3/1947

Bát R u Chia tay
(Chàng ra đi vào n i bãi cát)
T ng Ng Kh Đ
Vó ng a đ u thu b d m tr ng,
B n chi u xao xuy n ý Sâm Th ng.
Mây loang máu l a tr i biên tái.
B i cu n yên bào d m gió s ng

Ba ki p m gì duyên đá tr ng?
M t phen sai n a h n hoa vàng!
 cao, c u đ t đau là tr m?
Bát r u lên đ ng nghe r n h ng'
3.9.1947...

V i Tri u S n

ai giọng đ c tìm ng i!
R u nâng chén nh , câu c i có vui?
Duyên mùa li lo n ai xui?

Thành hoàng i m ng cho tôi g p mình
Xum vui gi a cái đêm lành,
H n không mây núi, trăng gh nh dăng nhau.
Chao ôi gi đ p trôi mau!
Tr m xuân quên nhóm trong câu c m hoài
 ai giọng đu c tìm ng i!
R u nâng chén nh câu c icó vui?.
Mai đây Nam B c xa v i
V n th này th mây tr i đ a nhau/
3.1950

M a phòn
Thoáng bóng m a phòn nh ng t ngày,
Ý xuân ch a bén r u mà say
Phau phau v n tr ng nhanh mai nh .
G n g n h xanh r ng li u g y
G n t t th đ m c nh y
Xa nhà ai ng có hôm nay
Lòng quê se s t h i may l ng
Non Bắc chòm mây b c n i đ y.
1956

Nhà văn Nguyễn Công Hoan k chuy n hồi bé kho ng 9,10 tu i có th i gian s ng g n nhà th
T n Đà, th nh tho ng đ c ông sai v t. Khi thì nh mua vải t p gi y, lúc khác m y tháp bút.
Ông khen bé Hoan nhanh nh n ý t , ông cho xem th c a ông th y sáng đ ,ông b o th ng bé
t ng lai s làm nên. V sau qu T n Đà tiên tri.

Nguyễn Công Hoan còn k trong s nhà văn tr , l p con cháu, ch Nguyễn Tuân đ c T n Đà
xem nh b n,vì ngoài tài năng Nguyễn Tuân còn có th ch u chi u(#) v i nhà th Núi T n Sông
Đà t sáng t i t i.

Còn hai ông Gi n Chi, Nguyễn n Hi n Lê đ u xu t thân t tr ng Cao Đ ng Công chính , ông thì
làm s Th y l i, ông thì làm s B u đi n, ch m t th i gian ng n các ông b s b ngh đ
theo đu i m t công vi c hoàn toàn m i- Nghiên c u c h c Trung Qu c. Lúc y chắc ít ai tin
r ng vài ch c năm sau hai ông tr thành nh ng chuyên gia hàng đ u v Trung Qu c h c,Và
khó mà hình dung đ c thi tho ng hai vj h c gi ng i ch u chi u v i nhau!

Tài liệu d

1. Nguyễn Hiên Lê Hồi Ký Nguyễn Hiên Lê (NXB Văn Học 1993)
2. Giởn Chi T C LÒNG (Thần tâm thiên c s).Th sáng tác của tác giả. Th phiên d ch các danh tác Hoa- Việt (NXB Văn Hóa 1993)
3. Nguyễn Du Truy n Kiều- Nguyễn Th ch Giang kh o đính và chú gi i. (NXB Giáo D c 1996) (#)Ch u chi u-Tr c đây các c th ng ng i u ng r u trên b ph n có tr i m t chi c chi u b ng cây lác. Ch u chi u là ng i trên chi u u ng r u su t ngày...

(**)Báo Tin phong của chính quy n (SG cũ) ngày 20.1.1973.

M c t p ghi-v gi i Tuyên d ng Văn H c, Ngh thu t nă nay(...).V ngành biên kh o Vi t Nam hi n t i, ng i mà tôi cho là có công nh t ph i k đ n Nguyễn Hiên Lê. Nh ng vì m t l nào đó, ông không mu n nh n, Th t là m t s đáng ti c. N u không có ông nguy n Hiên Lê, ông Thu Giang (nguy n duy C n) nh n vinh d trên cũng là m t đi u n th a(...) Kí gi LÔ RĂNG

Đúng nh ông Lô Răng vi t tôi(NHL) không mu n nh n gi i. Năm đó ông Mai Th Truy n làm Qu c V Khanh đ c trách văn hóa, ông Nguyễn Duy C n là cánh tay m t ông Truy n, ông Gi n Chi trong ban tuy n tr ch.

Ông Đông Xuyên, b n chung của ông Gi n chi và tôi,bàn v i ông gi n Chi gi i thi u tôi đ thi gi i Tuyên d ng, ong Gi n Chi g t đ y, b o:" Bác y không nh n đâu, đ ng gi i thi u"

Cũng vào kho ng đó, ông Lê Ng Châu và ông Võ Phi n t p chí Bách Khoa, l i ch i vào m t bu i chi u (trong khi tôi đang ti p ông T M n, Giám đ c nhà xu t b n ILá B i) và cũng ng ý mu n gi i thi u tôi. Tr c m t ông T M n, tôi đáp:

Có lẽ với các anh, những người bạn là tôi phải ký vào phiếu thi của hai anh. Tôi không muốn tranh cãi ai cả, không chịu ký đâu. Tôi không muốn nhận một số tiền nào cả chính phủ này hết.

Giá trị thực của nó là một triệu đồng mà giá vàng hiện đó khoảng 40.000 đồng một lạng.

Tô Văn Học Việt Nam nói về một người bạn - T2- tác giả Nguyễn Q. Thế người viết:

Giới thiệu (1905-2005): Nhà Văn, nhà nghiên cứu Triết học, tên thật là Nguyễn Hữu Văn, quê làng Hồ Yên Quyết (làng Cót), là một trong những làng có nhiều vĩ đại khoa học và văn chương "Mồ La Canh Cót Trời liêm tể quý" thuộc làng Mộ Trạch, La Khê, Phường Canh, Yên Quyết.(Cót) của huyện Trời Liêm tể Hà Đông (nay thuộc phường Yên Hòa, quận Cầu Giấy, TP Hà Nội), thắp sáng trí tuệ và lòng Hoàng Diệu (nay thuộc Quận 4 TP. HCM)

Năm sinh thật của ông là năm 1904 nhưng hiện còn nhận theo học chữ Hán, nên liên theo Tây học, phải khai sinh mới cho nhận thi lấy bằng Thành chung. nên ghi là năm 1905. Sau đó vào học trường Cao đẳng công chức Hà Nội, tốt nghiệp ông làm việc tại các trường Sư phạm La, Lai Châu., Hồ Chí Minh...

Năm 1950 ông hiện công tác ở Hà Nội, rồi vào Sài Gòn làm việc trong ngành bưu điện. Năm 1965 ông được mời dạy tại Đại học Văn Khoa, Sở Phạm Sài Gòn và Học chuyên trách các môn: Triết học Trung Quốc, văn học Hán Nôm

Ngoài việc giảng dạy, Giới thiệu đã cố gắng đưa mình vào việc nghiên cứu văn học, triết học, nhất là triết học cổ đại và văn chương hiện đại Trung Quốc. Ông là một trong hai người bạn Việt Nam đầu tiên (ông và Đặng Thai Mai) giới thiệu về Luận Tồn sự nhàn nhàn của ta. Ngay từ những năm 50, bạn đồng hành Tuy nhiên luận Tồn của ông được công bố trên các tạp chí ở Hà Nội. Những năm 60 thì vẫn và cuộc đời Luận Tồn được tiếp tục công bố ở Sài Gòn. Giới thiệu là người duy nhất giới thiệu về Luận Taán nghiêm túc ở Sài Gòn trước đây.

Do thành quả lao động của mình trong nghiên cứu, sáng tác, giảng dạy... ông được giới trí thức, văn nghệ sĩ quý mến. Và cũng nhân đó chính quyền Sài Gòn cũ đã tặng Ông một giải thưởng văn chương cao quý với một ngân phiếu lớn (tổng cộng hàng chục triệu đồng vàng), nhưng ông đã công khai khước từ (cùng với Nguyễn Hiên Lê), với lý do "dùng tiền này giúp đỡ những nhân chí nguyện tranh".

Sau 1975 ông vẫn dạy và giảng dạy tại Trường Đại học Văn khoa Sài Gòn cũ và công tác với các tổ chức văn hóa tại TP.HCM. Đến năm 1977, ông nghỉ hưu.

Các tác phẩm:

- _ Dãy chữ L (1950, Hà Nội)
- _ Câu chuyện thơ (1969, Sài Gòn)
- Cái đêm hôm trước của S. Maugham (1965, Sài Gòn)
- Địa chỉ tình tri kỷ của Trung Quốc I, II (Chung với Nguyễn Hiên Lê. 1966) Sài Gòn.
- _ Số ký T Mã Thiên (chung với NHL. 1969) Sài Gòn –
- _ Tuân T (chung với NHL 1994) Sài Gòn.
- _ Tuyển tập L (1966.. Sài Gòn)
- _ A Q chính truyện. 1966. Sài Gòn
- _ Hàn Phi Tử (hợp soạn với NHL 1995. Sài Gòn)
- _ Văn học Ma Cao và thi Ph 1995. Sài Gòn
- _ Tục Lòng (th . NXB Văn Hóa 1993-1994
- _ Võ Tục Thiên (Dãy tác phẩm của Lâm Ngữ Đường), và một số bài thơ khác.